

ג

124-4567

וַיִּקַּח עֲשׂוֹ אֶת נְשָׁיו... וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו (ל', ז)

"מפני יעקב אחיו - מפני שטר חוב של גזרת 'כי גר יהיה זרעך', המוטל על זרעו של יצחק, אמר: אלך לי מכאן, אין לי חלק לא במתנה שניתנה לו הארץ הזאת ולא בפרעון השטר; ומפני הבושה, שמכר בכורתו" (רש"י)

124-4567

צריך ביאור: מדוע לא הסתפק רש"י בטעם הראשון ("מפני שטר חוב של גזרת 'כי גר יהיה זרעך'"), והוצרך להוסיף טעם שני ("מפני הבושה, שמכר בכורתו")?

ויש לומר, שהטעם הראשון כשלעצמו אינו מיישב את הדברים היטב: אמנם עשו רצה לצאת מהארץ כדי שלא ליטול חלק בפרעון גזרת הגלות, אבל כיצד לא חשש מפני הבושה שתהיה לו בפני כל עמי הארץ, שבעיניהם נראה הדבר כאילו עשו נכנע ליעקב, והסכים לעזוב את הארץ כדי לתת את מקומו ליעקב?

ולכן מוסיף רש"י את הטעם השני - "מפני הבושה שמכר בכורתו": שהייתו של עשו בארץ היתה כרוכה בלאו הכי ברגש של בושה כלפי יעקב בגלל הבכורה, ולכן לא נגעה לו כל כך הבושה שהיתה כרוכה בעזיבת הארץ.

(לקו"ש ח"י ע' 110 ואילך)

נא

וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו יוֹבָב בֶּן זִרְחַ מִבְּעֵרָה (ל', ז)

"בצרה - מערי מואב היא, שנאמר 'ועל קריות ועל בצרה וגו'.' ולפי שהעמידה מלך לאדום עתידה ללקות עמהם, שנאמר 'כי זבח לה' בבצרה'" (רש"י)

צריך ביאור:

(א) הרי הכתוב מזכיר את שמות עריהם של כל מלכי אדום, ורש"י לא ראה צורך לפרש על כך מאומה. מדוע דוקא ב"בצרה" מצא רש"י לנכון לפרש שהיא "מערי מואב"?

(ב) לשם מה מוסיף רש"י "לפי שהעמידה מלך לאדום עתידה ללקות עמהם"?

ויש לומר:

אוצר התכנות

¹⁷² ביחס ליעקב ועשו נאמר לרבקה "ורב יעבוד צעיר"¹⁷², ומשמעות הדברים לשיטת רש"י¹⁷³ היא, שגם כאשר לאדום כאומה יהיו שלטון ומלכות, לא תהיה זו שליטה של בני עשו כאנשים פרטיים, שכן מלכי אדום לא יהיו מתוך בני עשו עצמם, אלא יבואו ממקומות אחרים. וכפי שאנו רואים בפרשתנו, שכל מלכי אדום היו ממקומות שונים, ולא מתוך ארץ אדום עצמה¹⁷⁴.

יוצא מכלל זה הוא "יובב בן זרח מבצרה", שבהשקפה ראשונה נראה שהוא אכן מגיע מבני אדום¹⁷⁵: זרח הוא שמו של אחד מ"אלופי בני עשו"¹⁷⁶, והעיר בצרה נזכרת בכמה מקומות בנביאים¹⁷⁷ כשייכת לארץ אדום. כיצד איפוא מתיישב הדבר עם ההבטחה "ורב יעבוד צעיר"?

ולכן מדגיש רש"י: "בצרה – מערי מואב היא", ולא מאדום, ומכאן שזרח אביו של יובב לא היה זרח שמבני עשו; והעובדה שהעיר בצרה נזכרת בכתובים בקשר לארץ אדום היא מסיבה אחרת – "לפי שהעמידה מלך לאדום עתידה ללקות עמהם".

(לקו"ש חט"ו ע' 294 ואילך)

172. תולדות כה, כג.

173. ראה בביאור שם – לעיל פרשת תולדות ביאור ז.

174. ראה ב"ר פפ"ג, א. ובספורנו פסוק לא: "הוצרכו להמליך אנשים נכרים, מבלי אין ביניהם ראוי למלוך". ועוד.

175. ואמנם יש שפירשו כן – ראה רמב"ן ובחיי פסוק לא, ועוד.

176. לעיל פסוקים יג, יז.

177. ישע"י סג. א. ירמ"י מט. יג. שם, כב. עמוס א, יב.